

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

Road

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1117 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
To'irova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahridinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati	411
Hamroyeva Umda	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo'llari	435
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning "yashil" marketing mexanizmi	443
To'rayev Shohrux Halimovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo'llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O'zbekiston va dunyo bo'yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo'llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko'rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O'rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o'zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta'minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector.....	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O'zbekistonda an'anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevdal Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста.....	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжонова	
O'zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug'bek o'g'li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri.....	528
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o'g'li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni.....	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику.....	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva MaxliyoXon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari.....	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari.....	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности.....	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloyevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ TECHNIK": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxiroyva	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakllantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
MHXS bo'yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar.....	888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	
Qurilish korxonalarida investitsiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari	894
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Davlat xaridini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy amaliyati va uni iqtisodiyotga ta'siri.....	900
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Влияние технологических инноваций на международные финансовые рынки, а также на финансовый рынок нашего государства.....	904
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Strategic development of global companies in modern conditions.....	909
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Hududlarda sog'liqni saqlash tizimi asosiy ko'rsatkichlarini noaniq modellashtirish yordamida kompleks baholash.....	914
Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna	
Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jarayonlarini takomillashtirish.....	923
Kulboyeva Nargiz Majitovna	
Сущность и причины возникновения проблемных кредитов	929
Улмасой Ахмедова Хусан кизи	
The use of digitalization and technologies in updating credit policy.....	934
Otabek Ma'mirjon ogli Azimov	
Финансовое моделирование сценариев развития предприятия с использованием методов многокритериального принятия решений (МКПР).....	938
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich, Yuldosheva Gulnoza Abdinabievna	
Yuqori samarali energiya tejash texnologiyalari va katalizga asoslangan konversiya jarayonlari.....	945
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
Kambag'allikni kamaytirish maqsadida aholining ijtimoiy himoyalash mexanizmini takomillashtirish	951
Kasimova Gulyar Axmatovna	

Tijorat banklarida foiz riski muammosi	957
Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich	
Milliy mahsulotlarni tashqi bozorlarga olib chiqishdagi to'siqlarni bartaraf qilish choralari.....	964
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirish usullari.....	970
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
O'zbekistonda mehmonxonalarda ovqatlantirish xizmatlarini takomillashtirish konsepsiyasi: strategik yondashuv.....	974
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
O'zbekiston sanoatida "yashil texnologiyalar"dan foydalanish va barqaror rivojlanish.....	979
Ubaydullaeva Gulchehra Erkabaevna	
Sanoat korxonalarida resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlarini joriy etishning orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash yo'llari	985
Azizov Abdulla Abdisalamovich	
Yashil texnologiyalar asosida sanoatni modernizatsiya qilish	990
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
Ta'lim va ilm-fan rivoji – taraqqiyot garovi	995
Jamalova Gulnora Gulomovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida turizm sektorida barqaror bandlikni ta'minlash masalalari.....	1000
To'rabekov Sohijon Sherboy o'g'li	
Yashil energitikani integratsiya qilish va energiya samaradorligini oshirishning zamonaviy usuli (aqlli tarmoqlar-smart grids)	1007
Karimova Salima Elamonovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida soliqlarni raqamlashtirishni takomillashtirish	1012
Jo'rayev Botir Abdiyevich	
Yashil iqtisodiyotda tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish samaradorligi (TEM ko'rsatkichlar izohi)	1018
Sharifova Nargiza Djurayevna	
Экономическое образование молодёжи основа будущего страны.....	1023
Айматова Фарида, Айтиниязова Наргиза	
Biznes turizmining bugungi kundagi rivojlanish tendensiyasi.....	1028
Yangiyeva Sabrina Ixtiyorovna, Daniyarova Feruza Bahriddinovna	
Особенности кредитования сельскохозяйственных организаций и этапы его развития.....	1032
Ж.Я.Нуриллаев	
Xorijiy tajriba asosida O'zbekiston yashil iqtisodiyotini takomillashtirish yo'llari.....	1039
Xikmatova Husnora Fatxulla qizi	
Yashil iqtisodiyot sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda davlatning roli	1045
Umarov Muzaffar Yusupbayevich, Otamurodov Rasulbek Batirovich, Xaitbayev Jasurbek Otaxanovich, Atadjanov Kadambay Sapayevich	
Mintaqada raqamli transformatsiya rivojlanishida moliyaviy texnologiyalarning ahamiyati.....	1052
Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li	
Tijorat banklaridan olingan kreditni qaytarishda foiz stavkalari ta'sirining tahlili.....	1058
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov.A.V	
Tabiiy va sun'iy tolalarning ekologik ta'siri va yashil ishlab chiqarish texnologiyalariga o'tish bosqichlari.....	1066
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B taqsimotida chakana savdo tarmoqlari bilan marketing asosidagi strategik hamkorlik	1071
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
Мировой финансовый кризис и его влияния на состояние экономики Узбекистана	1076
Раупова Мухлисахон Ибрахимжон кизи	
Task mapping and job scheduling implications of fdi inflows and governance quality metrics	1081
Nilufar Zikirullaeva Dilmurod qizi	

Uzoq muddatli aktivlar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish.....	1087
Hakimov Faxritdin Abdusattorovich	
O'zbekistonda tadbirkorikni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	1093
Djo'rayeva Lola Abdugabbarovna	
Yo'l qurilish tashkilotlarida yo'l qurilish ko'lamini oshirib, samarali resurslar taqsimotini ishlab chiqish.....	1099
Raximov Dilshodjon Turdiali o'g'li	
Ilg'or xorij tajribalaridan O'zbekiston amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	1104
Karimova Komila Daniyarovna	
Ichki audit samaradorligini tahlil qilish metodologiyasi.....	1111
I.G'.Isroilov	

ICHKI AUDIT SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH METODOLOGIYASI

I.G'.Isroilov

Namangan davlat texnika universiteti,
tayanch doktorant
Islomjon19871988@gmail.com
orcid:0009-0004-2738-0741

Annotatsiya: Mazkur maqolada ichki audit samaradorligini tahlil qilish metodologiyasi ichki auditning rivojlanish darajasi va tashkilot faoliyatida ichki auditning ishtiroki ulushini baholash, ko'rsatkichlarni tahlili va uni baxolashni amalga oshirishda xo'jalik yurituvchi sub'ektlardagi o'rni, shuningdek ichki audit xizmati va keyingi nazorat sub'ektlari faoliyatining asosiy baholash ko'rsatkichlari o'rganilgan.

Kalit so'zlar: ichki audit samaradorligi tahlili, ichki audit samaradorligini tahlil qilish metodologiyasi, ko'rsatkichlarning maqsadli qiymati, solishtirma og'irligi, ichki va tashqi baholash, konsalting loyihalari.

Abstract: In this article, the methodology of internal audit efficiency analysis, the level of development of internal audit and the evaluation of the share of internal audit participation in the organization's activities, the role of economic entities in the implementation of the analysis of indicators and its evaluation, as well as the main evaluation indicators of the activities of the internal audit service and subsequent control entities are studied.

Key words: internal audit efficiency analysis, internal audit efficiency analysis methodology, target value of indicators, comparative weight, internal and external evaluation, consulting projects.

Аннотация: В данной статье исследуются методология анализа эффективности внутреннего аудита, уровень развития внутреннего аудита и оценка доли участия внутреннего аудита в деятельности организации, роль хозяйствующих субъектов в осуществлении анализа показателей и его оценке, а также основные показатели оценки деятельности службы внутреннего аудита и субъектов последующего контроля.

Ключевые слова: анализ эффективности внутреннего аудита, методология анализа эффективности внутреннего аудита, целевые значения показателей, сравнительный вес, внутренняя и внешняя оценка, консалтинговые проекты.

KIRISH

Ichki audit samaradorligini tahlil qilish metodologiyasi (uslubiy asos) ichki auditning rivojlanish darajasi va tashkilot faoliyatida ichki auditning ishtiroki ulushini baholash uchun vositalar va usullar majmui bo'lib, ichki auditning muayyan muammolarini hal qilishga imkon beradi. Ichki audit samaradorligini tahlil qilishning uslubiy vositalari tahlilning sifat va miqdoriy turlarini asosiy yo'nalishlari kesimida farqlanadi. Shuningdek ichki auditning auditorlikni rejalashtirish, o'tkazish va tashkil etish usullari, o'tkazilgan audit natijalari va samaradorligini baholash kabi turli sohalarini o'z ichiga oladi.

Ichki audit samaradorligini tahlil qilish metodologiyasi tashkilotdagi jarayonlarning rejalashtirish va prognozlashtirishdan tortib, natijalarni monitoring qilish va tahlil qilishgacha bo'lgan butun siklini qamrab oladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ichki audit samaradorligini tahlil qilish metodologiyasining tarkibiy elementlari yoki ko'rsatkichlari I.G. Sergeeva, G.A. Umarova, I.B. Kenjebaeva, E.V. Ostanin va boshqalarning fikrlari, ichki auditorlar instituti a'zolarining yig'ilishlari materiallari, xorijiy olimlarning maqolalari, shu jumladan xorijiy nashrlarning professional tarjimalarini inobatga olgan holda tanlangan. Shunday qilib, samaradorlikning quyidagi komponentlari tanlandi:

- rejaning bajarilishi - baholash davrida Kuzatuv kengashi tomonidan tasdiqlangan ichki audit ish rejasining barcha tekshiruvlari to'liq hajmda yakunlandi, audit natijalari bo'yicha xulosa baholash davrida Kuzatuv kengashi va taftish komissiyasi tomonidan ko'rib chiqish uchun taqdim etildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotimiz ichki auditni takomillashtirish maqsadida olib borilgan bo'lib, ichki auditni tashkil etish va takomillashtirish bo'yicha vazifalar belgilab olindi. Tadqiqot jara'ida amaliy materiallarni taqqoslash va statistika kabi usullardan foydalanilib xulosa va takliflar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Kuzatuv kengashi, rahbariyat yoki boshqa ichki audit mijozlari tomonidan baholash - tanlangan tizim bo'yicha barcha respondentlardan so'rovnoma o'tkazildi, ichki audit bo'limi faoliyatini tashkil etish sifatini, shu jumladan auditorlarning kommunikativ ko'nikmalarini aks ettiruvchi baholash qayd etilgan qayta aloqa so'rovnomalari o'tkazildi (1-jadval);

1- jadval. 2024 yildagi ichki audit faoliyatini natijalari bo'yicha teskari aloqa so'rovnoma shakli.

So'rovchi:

Lavozim _____

FISH _____

No	Savol	Baho (maksimal 5 ball)	Izoh
1	2	3	4
1.	Sizningcha, audit natijalari va xulosalari tashkilot uchun foydalimi? Imkoniyat qadar, nima uchun foydali emasligini izohlang / ijobiy tomonlarini ayting.		
2.	Sizningcha, o'rnatilgan sabab-natija aloqalari va kuzatishlar to'g'rimi, xulosalar asoslimi? Agar yo'q bo'lsa, iltimos, sababini tushuntiring.		
3.	Sizningcha, audit tavsiyalari biznes jarayonlarining samaradorligi, xarajatlarni optimallashtirish, yo'qotishlarning oldini olish va aktivlar butligiga qanday ta'sir ko'rsatdi?		
4.	Sizningcha, audit jarayonida rahbariyat bilan o'zaro hamkorlik va aloqa sifati samarali yo'lga qo'yilganmi? Agar yo'q bo'lsa, iltimos, sababini tushuntiring.		
5.	Audit hisobotlarining sifati bo'yicha fikringizni bildiring: - Hujjat tushunarli tuzilganmi? - unda kerakli miqdordagi ma'lumotlar mavjudmi?		
6.	Sizningcha, audit sifatini yaxshilash uchun qanday imkoniyatlar mavjud?		

To'ldirish sanasi: _____ 202__

- ichki audit bo'limi faoliyatidan ko'zlangan iqtisodiy samara - audit tugaganidan keyin ikki yil (yoki boshqa davr) ichida ichki audit bo'limining tavsiyalarini bajarish natijasida xarajatlarni tejash yoki qo'shimcha daromad olish, ichki audit bo'limi tomonidan o'tkazilgan kamchiliklarni bartaraf etish monitoringi natijalari bilan tasdiqlanadi. Aktivlarning butililgini ta'minlashga qaratilgan tekshiruvlar uchun baholash davrida tashkilot aktivlarining haqiqiy miqdorida aniqlangan xatoliklar hisobga olinadi. Ko'rsatkichlarning maqsadli qiymati ichki auditning mustaqilligini ta'minlash uchun belgilanmagan;

- ichki audit bo'limi faoliyatini ichki va tashqi baholash natijalari - baholangan davrda tegishli baholash shkalasiga ko'ra va ichki auditorlar tomonidan o'z-o'zini baholashga maksimal ball olingan;

- rahbariyat tomonidan qabul qilingan tavsiyalar miqdori - ichki audit bo'limi tomonidan audit natijalari bo'yicha shakllantirilgan kuzatuvlar va tavsiyalarning rahbariyat tomonidan bajarish uchun qabul qilinganini soni;

- rahbariyat tomonidan audit o'tkazish uchun berilgan buyurtmalar miqdori – rahbariyat tomonidan audit o'tkazish uchun, konsalting loyihalarini amalga oshirish uchun berilgan buyurtmalarning mavjudligi ichki auditga bo'lgan talabning yuqoriligini tasdiqlaydi, uni hisob-kitob davri uchun rejalashtirilgan auditlar soni bilan solishtirish tavsiya etiladi;

- ichki audit tomonidan jarayonlarni qamrab olinishi - ichki audit tekshiruviga kiritilgan barcha jarayonlar riskga asoslangan uch yillik rejalashtirish asosidagi audit tekshiruvi bilan qamrab olinadi. Misol uchun, tashkilotda barcha yo'nalishlar bo'yicha jarayonlari aniqlangan, ya'ni aniqlangan jarayonlarning 100%i uch yil ichida qamrab olinishi kerak. «Jarayonlarni qamrab olish» deb nomlanuvchi J ilovada har qanday tijorat tashkiloti tomonidan ishlatilishi mumkin bo'lgan ko'rsatkichni hisoblashni avtomatlashtirish uchun tegishli shakl namunasi taklif qilingan. Byudjet muassasalari uchun operatsiyani yoki asosiy hujjatni batafsil ko'rsatmasdan, muayyan byudjet tartib-qoidalariga muvofiq hisoblash tavsiya etiladi;

- tashkilot miqyosida jarayonlarda aniqlangan jiddiy xatoliklar soni (shu jumladan firibgarlik tufayli) - o'tkazilgan auditlar natijasida aniqlangan jiddiy xatoliklar soni. Muhimlik tashkilotda belgilangan metodika asosida auditning har bir sohasi uchun alohida belgilanadi;

- tartibga soluvchi organlar tomonidan bildirilgan e'tirozlar soni.

Samaradorlikning tarkibiy elementlari aniqlangandan so'ng samaradorlikning tegishli elementining ulushi aniqlandi. Samaradorlikning tarkibiy elementlarining ulushlari yig'indisi 100% ni tashkil qiladi. Taklif etilayotgan hisob-kitobda, agar ichki audit mijozi manfaatdor bo'lsa, har bir samaradorlik elementining ulushi qayta ko'rib chiqilishi mumkin. Hisob-kitob Rossiyaning ichki auditorlar instituti tomonidan 2022 yilning kuzida o'tkazilgan tadqiqotga asoslangan.

Taklif etilayotgan ko'rsatkichlar ulushi ovoz beruvchilar sonidan kelib chiqib hisoblab chiqilgan. Ovoz berishda bir nechta samaradorlik ko'rsatkichlarini tanlash mumkin edi. Taklif etilayotgan yondashuvda ko'rsatkichning ulushini aniqlash ovoz beruvchilar ulushiga bog'liq bo'lib, alohida olingan har bir tashkilot uchun o'zgartirilishi yoki kelajakda ichki moliyaviy auditga oid qonunchilik darajasida belgilanishi mumkin.

Taklif etilayotgan modelda D1 ko'rsatkichi qiymatining solishtirma og'irligi, % quyidagi formula bilan aniqlanadi:

$D_1 = \frac{\text{Ko'rsatkich uchun ovoz berganlar soni}}{\text{Barcha saylovchilar soni}}$	(1)
--	-----

2- jadval. Ichki audit samaradorligi ko'rsatkichining tarkibiy elementlari.

Ko'rsatkich	Ovoz beruvchilar soni, kishi.	Ko'rsatkichning ulushi, %
Rejaning bajarilishi	56	21,0
Kuzatuv kengashi, rahbariyat yoki boshqa ichki audit mijozi tomonidan berilgan baxo	51	19,1
Ichki audit faoliyatidan olingan iqtisodiy samara (shu jumladan xarajatlarni tejash va qo'shimcha daromadlar)	48	18,0
Ichki auditni ichki va tashqi baholash natijalari	30	11,2
Rahbariyat tomonidan qabul qilingan kuzatuvlar, tavsiyalar soni, aniqlangan xavflar miqdori	25	9,4
Rahbariyat tomonidan audit o'tkazish va konsalting loyihalarini amalga oshirish uchun berilgan buyurtmalar soni;	19	7,1
Ichki audit jarayonlarni qamrab olinishi	14	5,2
Tashkilot faoliyatidagi jiddiy xatoliklar soni (shu jumladan firibgarlik tufayli)	14	5,2
Regulyatorlar e'tirozi soni	10	3,8
Jami miqdorda	267	100

Agar ko'rsatkich 202n kalendar yili uchun hisoblangan bo'lsa, unda 202n yil 31 dekabrgacha Kuzatuv kengashi tomonidan ko'rib chiqish uchun yuborilgan tekshirishlar bo'yicha barcha xulosalar 202(n + 1) yil 1 yanvardan keyin berilgan barcha hisobotlar qabul qilingan. Ushbu yondashuv ichki audit bo'limining ish hajmini rejalashtirishning to'g'riligi va to'liqligini hamda rejali auditlarni o'z vaqtida o'tkazishni baholash imkonini beradi.

Endilikda samaradorlikning tarkibiy elementlari bo'lgan yuqoridagi barcha En ko'rsatkichlarini alohida ko'rib chiqamiz (3-jadval).

3- jadval – 2013–2024 yillar davomida ichki audit faoliyati sifatini tashqi mustaqil baholash maqsadida tijorat tashkilotlarining ko'rsatkichlari.

Ko'rsatkich	Ko'rsatkichning tavsifi	Samaradorlikning tarkibiy qismini maqsadli darajasi, %	Ko'rsatkichning maksimal qiymati, %	Ko'rsatkichning minimal qiymati, %
Rejaning bajarilishi	Baholash davridagi ish rejasi bo'yicha barcha auditorlik tekshiruvlari to'liq hajmda yakunlandi, audit natijalari bo'yicha xulosa direktorlar kengashi va taftish komissiyasiga ko'rib chiqish uchun taqdim etildi.	100	> 100	0
Taftish komissiyasi, direktorlar kengashi, rahbariyat yoki boshqa ichki audit mijozi tomonidan berilgan baho	Tanlangan tizimga ko'ra barcha respondentlar maksimal reyting baholarini oldilar (masalan, 5 nafar respondent 10 ball dan 10 ball olgan).	100	> 100%, bir yoki bir nechta respondent ichki audit faoliyatini kutilgan ta'sirdan yuqori deb baholadi	0%, barcha respondentlar ichki audit faoliyatini salbiy baholadilar
Ichki audit faoliyatining iqtisodiy samarasi (shu jumladan har qanday turdagi tejalgan xarajatlari va qo'shimcha daromadlar)	Audit tugaganidan keyin ikki yil ichida ichki audit bo'yicha tavsiyalarni amalga oshirishdan xarajatlarni tejash (qo'shimcha daromad olish), ichki audit tomonidan o'tkazilgan kamchiliklarni bartaraf etish monitoringi natijalari bilan tasdiqlangan, ichki auditor tomonidan tegishli hisobotda aks ettirilgan ko'rsatkichning hisoblangan kutilayotgan qiymatiga mos keladi. Aktivlarni saqlashga qaratilgan auditlar asosida baholash davrida tashkilot aktivlarining haqiqiy mavjudligida aniqlangan og'ishlar xarajatlarni tejash natijasi bilan qo'shimcha ravishda umumlashtiriladi. Natural ko'rsatkichdagi maqsadli qiymat ichki auditorning mustaqilligini saqlab qolish uchun belgilanmagan	100	> 100%, agar auditorning tekshirishda ko'zlangan natijasini amalga oshirish natijasida olingan haqiqiy samaradan past bo'lsa yoki qo'shimcha kamchiliklar aniqlangan bo'lsa	0
Ichki auditni ichki, tashqi baholash natijalari	Баҳолаш асосида ички аудитга максимал балл миқдорда берилди (масалан, ташқи баҳолаш асосида 100 баллдан 100 балл олинган)	100	100	0%, agar samaradorlik ko'rsatkichini hisoblash davrida ichki auditni baholash o'tkazilmagan bo'lsa
Rahbariyat tomonidan qabul qilingan kuzatuvlar, tavsiyalar soni, aniqlangan xavflar soni	Barcha kuzatuvlar va tavsiyalar rahbariyat tomonidan amalga oshirish uchun qabul qilindi.	100	100	Hisoblash davrida rahbariyat tomonidan tavsiyalar qabul qilinmagan bo'lsa, 0%
Boshqaruv tomonidan audit o'tkazish, konsalting loyihalarini amalga oshirish bo'yicha so'rovlar soni	Rahbariyat tomonidan audit o'tkazish, konsalting loyihalarini amalga oshirish bo'yicha buyurtmalarning mavjudligi ichki auditga bo'lgan talabni tasdiqlaydi, hisob-kitob davri uchun rejalashtirilgan auditlar soni bilan taqqoslash amalga oshiriladi.	100	> 100%, buyurtmalar miqdori hisob-kitob davri uchun rejalashtirilgan auditlar sonidan oshib ketadi	0%, rahbariyatdan so'rovlar yo'q

Ichki audit olamidagi jarayonlarni yoritish	Ichki audit olamiga kiritilgan barcha jarayonlar uchun yillik riskga yo'naltirilgan rejalashtirishda to'la qamrab olingan. Misol uchun, agar tashkilotda barcha sohalarda biznes jarayonlari aniqlangan bo'lsa, u holda aniqlangan biznes jarayonlarning 100% uchun yil ichida qamrab olinishi kerak. Byudjet muassasalari uchun qamrab olish jarayongacha yoki boshlang'ich hujjatgacha batafsil ko'rsatmasdan, muayyan byudjet vakolatlari yoki tartib-qoidalariga muvofiq hisoblash tavsiya etiladi.	100	100	0
Kompaniyadagi jarayonlardagi sezilarli xatoliklar soni (shu jumladan firibgarlik natijasida)	Ko'rsatkich ichki audit samaradorligini baholash uchun qo'llanilganligi sababli, ko'rsatkich avvalgi shunga o'xshash davr bilan taqqoslanadi. Maqsadli qiymat: aniqlangan jiddiy qoidabuzarliklar sonining ko'payishi. Koeffitsientning maksimal chegarasi 200% ni tashkil qiladi, ya'ni har yili hisobga olinadigan jiddiy qoidabuzarliklar sonining ko'payishi 2 baravardan oshmaydi. Aniqlangan jiddiy qoidabuzarliklar soni bir xilda bo'lganda, maqsadli darajaga erishildi va 100% ga teng bo'ladi. Hisob-kitoblar quyidagi formula bo'yicha amalga oshiriladi: joriy davrdagi izohlar soni oldingi davrdagi izohlar soniga bo'linadi, %	100	200	0
Regulyatorlarning e'tirozlari soni	Agar e'tirozlar bo'lmasa, audit 100%ga samarali faoliyat ko'rsatadi deb hisoblanadi. Agar e'tirozlar mavjud bo'lsa, baholash davri bilan bir xil davr uchun e'tirozlar soni bilan taqqoslash amalga oshiriladi, xususan: - e'tirozlar soni oldingi davr darajasida, 50% qoldi; - oldingi davrga nisbatan e'tirozlar soni kamaydi, keyin formula bo'yicha: $50 + 50 / \text{oldingi davr e'tirozlari soni} \times \text{joriy davr e'tirozlari soni, \%}$; - e'tirozlar soni oldingi davrga nisbatan ortadi, keyin formula bo'yicha: $\text{oldingi davr e'tirozlari soni} / \text{joriy davr e'tirozlari soni} / 2, \%$	100	100	0

Manba: muallif tomonidan tuzilgan

XULOSA VA TAKLIFLAR

Hozirgi kunda faqat miqdoriy ko'rsatkichlardan foydalanish (bitta auditorlik tekshiruvining o'rtacha davomiyligi, auditorlik e'tirozlari soni, aniqlangan kamchiliklar miqdori va boshqalar) etarli bo'lmaydi. Shu munosabat bilan, ichki audit bo'limi faoliyati samaradorligini xolis baholash uchun ham miqdoriy, ham sifat ko'rsatkichlarini o'z ichiga olgan kompleks yondashuvdan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Baholash ob'ekti va predmetiga qarab uslubiy yondashuvlar hamda samaradorlik ko'rsatkichlarini tizimlashtirish, baholash boshlanishidan oldin belgilangan maqsadlarga qarab, samaradorlikni tahlil qilish uchun hisob-kitobga kiritilgan elementlar qanchalik farq qilishi mumkinligini yaqqol ko'rsatadi. Ilgari olimlar tomonidan taklif qilingan samaradorlikni baholash usullari ichki auditning barcha xususiyatlarini hisobga olmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Фан, Т. Т. К. Факторы, И.Г. Сергеева, Г.А. Умарова, И.Б. Кенжебаева, Е.В. Останин влияющие на эффективность внутреннего аудита: Обзор российских исследований / Т. Т. К. Фан // Актуальные вопросы современной экономики. – 2020. – № 1. – С. 586–595.
2. Пакшина, Т. П. Подходы к методике оценки эффективности внутреннего аудита / Т. П. Пакшина, к.э.н., доц. Витебский государственный технологический университет, г. Витебск, Республика Беларусь. Социально-экономическое развитие организаций и регионов Беларуси: эффективность и инновации, 2017. – С. 254–257.
3. Каламанова, Е. Н. Концептуальные основы риск-ориентированного внутреннего аудита. Терминологический и видовой аппарат, ориентирован ный на риск / Е. Н. Каламанова, Н. А. Проданова // Бухучет в здраво-охранении. – 2021. – № 12. – С. 55-68.
4. www.lex.uz
5. www.stat.uz

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
